

Förväntade studieresultat vid IÄD – rekommendationer

Inledning¹

Enligt Stockholms universitets regelverk utgör *kursplanen* ett av de viktigaste styr- och informationsdokumenten i våra utbildningar. Varje kurs ska ha en kursplan, och denna är juridiskt bindande för både studenterna och lärosätet.

Enligt nationella regler ska en kursplan innehålla kursens mål. Vid SU kallas kursmålen för *förväntade studieresultat* (hädanefter ofta förkortat FSR). För kurser som ingår i en examen ska kursplanerna återspegla examensmålen på så sätt att utbildningens samtliga examensmål täcks av de kurser som är obligatoriska för examen. I detta avseende är FSR centrala då de anger vad varje student ska kunna efter kursens slut för godkänt betyg. Det innebär att en students prestationer ska examineras och bedömas utifrån varje FSR som anges i kursplanen.

Föreliggande dokument beskriver de principer som gäller vid Institutionen för ämnesdidaktik beträffande förväntade studieresultat. Rekommendationer ges i syfte att vara ett stöd i arbetet med kursplaner och som i förlängningen även bör underlätta arbetet med betygskriterierna för samma kurser. Det bör noteras att kurser skiljer sig från varandra med avseende på typ av innehåll, uppbyggnad, undervisningsformer m.m., vilket innebär att det kan förekomma viss variation i hur FSR kan se ut. Samtidigt bör en så stor enhetlighet som möjligt eftersträvas på institutionen.

Kursens innehåll och förväntade studieresultat

I kursplaner vid SU återfinns en beskrivning av kursens innehåll direkt före en uppställning av kursens förväntade studieresultat som ges i punktform. Huvudprincipen vid IÄD är att innehållsbeskrivningen ska ge en relativt översiktlig redogörelse av vad kursen behandlar medan FSR är mera specificerade. Inslag i en kurs som kvalitetsbedöms ska anges som FSR medan övriga inslag som inte kvalitetsbedöms (t.ex. Obligatoriska moment) ska anges under rubriken "Undervisning". Enligt Humanistiska fakultetens och Humanvetenskapliga områdets mallar för kursplaner ska FSR formuleras i form av examineringsbara² "handlingar" uttryckta med verb i infinitivform enligt följande modell:

För godkänt resultat på kursen ska studenten kunna:

- redogöra för grundläggande teorier om... osv.

¹ Informationen i inledningsavsnittet är hämtad från Stockholms universitets *Regler för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå*, dnr SU FV-0152-25 (s. 5–10), samt *Handläggningsordning och mall för kursplaner på grundnivå och avancerad nivå vid Humanistiska fakulteten*, dnr SU FV-1.1.2-4362-20 (s. 3 och 10). Av dessa dokument framgår att de i sin tur styrs av det nationella regelverk som i huvudsak består av Högskolelagen och Högskoleförordningen. I detta dokument hänvisas emellertid endast till SU:s regeldokument.

² I Humanistiska fakultetens mall används ordet "observerbara", vilket innebär att de ska gå att examinera.

Exempel och förslag på verb i FSR kommer att diskuteras längre fram i detta dokument.

De förväntade studieresultaten ska vara explicita och är i idealfallet "självbärande", och opreciserade hänvisningar till innehållsbeskrivningen bör därför undvikas. Sådant som uttrycks i mera allmänna ordalag under "Kursens innehåll" behöver upprepas och ytterligare specificeras i FSR. Exempelvis fungerar det inte särskilt bra med en formulering som "ämneskunskaper inom de områden som delkursen behandlar". En sådan indirekt formulering skapar problem med betygskriterierna som enbart ska hänvisa till FSR och inte till innehållsbeskrivningen. (Om innehållet i en kurs är sådant att det inte är möjligt att undvika sådana indirekta formuleringar behöver även innehållsbeskrivningen infogas i betygskriterierna, tillsammans med FSR.)

Kursens förväntade studieresultat i relation till betygskriterierna

Det finns dokument i form av mallar och rekommendationer för hur betygskriterier ska skrivas vid IÅD och syftet med det här dokumentet är inte att ersätta dem. Men då det finns en tät koppling mellan FSR och betygskriterier tas förhållandet mellan dessa upp helt kort här. Betygskriteriernas funktion är att ange med vilken kvalitet som en student behöver uppfylla vart och ett av de förväntade studieresultaten för att prestationen ska kunna bedömas motsvara ett visst betyg. Grundprincipen är att varje FSR upprepas med den skillnaden att betygskriteriet uttrycker vad studenten gör, dvs. i presens. Så exemplet på FSR i föregående avsnitt skulle se ut så här när det har omvandlats till betygskriterium:

Studenten redogör för grundläggande teorier om... osv.

Skillnaden mellan FSR och betygskriterier är även att betygskriterierna anger de kvalitativa krav som studenten ska uppfylla för att uppnå ett visst betyg.

Den täta kopplingen mellan förväntade studieresultat och betygskriterier gör att den som arbetar med att skriva en kursplan samtidigt också bör arbeta med betygskriterierna. Det är arbetsbesparande för den som arbetar med dokumenten (man behöver inte sätta sig in i formuleringarna två gånger). Vidare underlättar det för alla som arbetar med processen med kursdokument om kursplan och betygskriterierna bereds och beslutas samtidigt. Om man upptäcker ett problem med ett betygskriterium som dessutom visar sig vara avhängigt av hur motsvarande förväntade studieresultat är formulerat i en redan fastställd kursplan går problemet inte att avhjälpa förrän vid kommande revidering inför en senare termin då kursen ska ges.

Utformning av förväntade studieresultat

Att tänka på

FSR ska vara tydliga och konkreta. Om de inte är examineringsbara ska de undvikas helt.

Enkelhet ska eftersträvas. Ett FSR bör inte vara för långt och bestå av flera komponenter så att meningen blir för lång som i detta exempel:

- utforma och diskutera bedömningssituationer med formativa och summativa syften utifrån relevanta mål i aktuella styrdokument vid bedömning av elevers kunskaper, samt diskutera rättssäkerhet i samband med betygsättning,

En lång formulering med många komponenter riskerar att få oklar syftning och det blir ofta även svårt att omvandla det förväntade studieresultatet till betygskriterier som dessutom ska tillfogas

olika värderande uttryck för de skilda betygsnivåerna. Istället för långa krångliga formuleringar bör man försöka dela upp dem i fler separata, kortare FSR³:

- utforma och diskutera bedömningssituationer med formativa och summativa syften utifrån relevanta mål i aktuella styrdokument vid bedömning av elevers kunskaper
- diskutera rättssäkerhet i samband med betygsättning

Om vissa förväntade studieresultat är mer centrala eller väger tyngre än andra i en kurs bör man eftersträva att detta också framgår i kursplanen. I det syftet kan man exempelvis överväga i vilken ordning studieresultaten står samt tänka på att det som är centralt ska stå för sig själv och inte bäddas in i en lång formulering tillsammans med andra FSR.

Aktiva verb

Frågan om vilka verb som man ska välja att använda i de förväntade studieresultaten går inte att ge ett entydigt svar på. I Humanistiska fakultetens och Områdeskansliets mallar för kursplaner⁴ ges förslag på verb som kan användas i de förväntade studieresultaten. Båda mallarna betonar att det ska vara aktiva verb som används:

använda kunskap	formulera	tillämpa
kommunicera	omformulera	dra slutsatser
reflektera	framställa	analysera
göra bedömningar	redogöra för	problematisk
återge	beskriva	kritiskt granska
tolka	beskriva med egna ord	...osv.
klargöra	kategorisera	

Med några få undantag är förslagen på verb i FSR desamma i Humanistiska fakultetens och Områdeskansliets mallar, och listan ovan anger samtliga verb som förekommer i antingen båda eller i en av mallarna. De föreslagna verben är exempel, så även andra verb kan användas. Mallarna anger inte vilka verb som är bäst lämpade för vilken fördjupningsnivå dvs. grundnivå (GN) eller avancerad nivå (AN), och så bör det vara. I realiteten är det inte någon skarp gräns mellan GN och AN med tanke på att det föreligger progression, inte enbart mellan nivåerna utan även inom respektive nivå.

En kategorisering av verbens svårighetsgrad utifrån komplexitet är inte helt enkel att genomföra eftersom komplexiteten i FSR inte enbart är avhängigt av verben utan givetvis även av kursinnehållets komplexitet. (Exempel: verbet "beskriva" ger uttryck för en ganska låg nivå av komplexitet och används kanske främst på kurser på GN. Men för en kurs på AN med ett komplext innehåll kan kanske "beskriva" vara ett passande verb.)

³ Undantag kan gälla, i synnerhet när det gäller FSR för VFU-kurser.

⁴ Humanistiska fakultetens mall (dnr SU FV-1.1.2-4362-20)

<https://medarbetare.su.se/download/18.7ee8ae10191e506e1c55577/1726131035142/Handla%CC%88ggningsordning%20och%20mall%20fo%CC%88r%20kursplaner%20vid%20Humanistiska%20fakulteten.pdf> (s.11) samt

Humanvetenskapliga områdets mall för UVK- och VFU-kurser (dnr SU FV-2276-24)

<https://medarbetare.su.se/download/18.6f4b81a01924c67f8bb487c/1727864027179/Mall%20fo%25CC%2588r%20kursplaner%20inom%20utbildningsvetenskaplig%20ka%25CC%2588rna%20och%20verksamhetsfo%25CC%2588rlagd%20utbildning%20inom%20la%25CC%2588rarutbildningarna.pdf> (s. 6)

Ytterligare aktiva verb (utöver vad mallarna anger som exempel) kan användas i FSR. Av de exempel som anges här nedan är en del verb särskilt lämpade för FSR i VFU-kurser.

förklara	relatera	genomföra
resonera	gestalta	utvärdera
reflektera	förankra	leda
diskutera	visa	bemöta
använda	motivera	dokumentera
utforma	identifiera	bedöma
planera	anpassa	ge återkoppling
granska		

Avslutning

Ovanstående listor på aktiva verb ska inte uppfattas som uttömmande, utan det finns helt klart ytterligare verb som är användbara i FSR. Rekommendationerna i detta dokument utgör på det hela taget förslag, och förhoppningsvis kan de tjäna som både vägledning och inspiration. Samtidigt finns det ett visst utrymme för anpassningar utifrån de enskilda kursernas skilda innehåll och förutsättningar.